

Nemzetközi művészettörténelmi kongresszus Budapesten

Szeptember 15-től 20-ig a magyar fővárosban rendezik a nemzetközi UNESCO Nemzetközi Művészettörténelmi Szakosztály, a CIHA (Comité International d'Histoire de l'Art). A kongresszus programjáról és nemzetközi jelentőségéről tájékoztatta a sajtó képviselőit tegnap délelőtt dr. Vayer Lajos professzor, a CIHA Magyar Nemzeti Bizottságának elnöke.

A nemzetközi tanácskozásra 24 országból mintegy 450 kutató érkezik Budapestre. Valamennyi nemzet aktív résztvevője lesz a kongresszusnak, a tanácskozás mintegy 200 előadása plenáris üléseken, illetve a 12 szakbizottság ülésein hangzik majd el. A 200 előadás közül 40 magyar kutató referátuma. A tanácskozás fő témája, amelyet a nemzetközi szervezet 1968-as spliti értekezlete dolgozott ki: *Egyetem és regionális fejlődés a művészettörténetben*. A szakbizottságokban stíluskorzakokként, illetve módszertani témakörként hangzanak el majd a referátumok.

Az egyetemes művészettörténet ebben az évben három jelentős évfordulót ünnepel. A kongresszuson külön plenáris ülésekre emlékeznek meg Brueghel halálának 400. évfordulójáról, akiről a magyar származású Charles de Tolnay, a Brueghel-kutatás neves kutatója, valamint Matisse születésének 100. évfordulójáról, akiről a párizsi Musée d'Art Moderne igazgatója, Bernard Dorival emlékezik meg. Rembrandt halálának 300. évfordulóját alkalmából pedig Egbert Haverkamp-Beggemann tart előadást.

A 450 külföldi vendégen kívül a kongresszusnak 200 magyar résztvevője lesz. A szocialista országokból a hivatalos delegációkon kívül turistaként is érkeznek a tanácskozásra művészettörténészek, sőt a Szovjetunióból az Inturiszt művészettörténészturistacsoportot is szervezett.

Tudományos tanácskozásokon kívül a kongresszus résztvevői megismerkedhetnek a fővárosi és vidéki múzeumok gyűjteményeivel. A kongresszus tiszteletére rendezték meg például A Szépművészeti Múzeum rejtett kincsei és legszebb rajzai című kiállítását, ekkor mutatják be a Leonardo-lovaszobrokat, a Várpalotában vasárnap nyílik a Magyar remekművek című kiállítás, de megtekinthetik a vendégek a székesfehérvári múzeum Festett táblák kiállítását, a szentendrei festők kiállítását, Esztergom, Visegrád műemlékeit is.

A kongresszus számos kiadványa közül említésre méltó a magyar műemlékekről készült francia nyelvű ismertető, valamint az egy évben belül megjelenő Acta, amely tartalmazza a tanácskozásra elhangzott valamennyi előadás teljes szövegét és illusztrációs anyagát. (r. g.)

A HÉT FILMJEI

Sziget a szárazföldön új magyar játéklíra

Alig-alig elképzelhető nagyobb, mélyebb gond, mint a magány. Korunk művészetének ezernyi változatban főtémája. A magyar filmművészetben is vissza-visszatér. Hoszsan lehetne sorolni a műveket, amelyeknek célja, hogy ráébredjenek a magány sivárságára, elviselhetetlenségére, szükségképpen arra ösztönözzenek, hogy vegyék észre mások magánosságát. Hiszen az észrevétel a megszüntetés kezdete.

A rendező Elek Jutkának, aki játéklíra, most lépett első ízben a közönség elé, érezhetően központi mondanivalója éppen ez. Fixa ideáról így ilyen fiatal alkotónál korai még beszélni, de méltán nagy sikerű dokumentumfilmje, a Meddig él az ember?, majd most a Sziget a szárazföldön ismeretében nyilvánvaló, hogy milyen foglalkoztatja, nyugtalanítja a végétlen, sok águ téma.

A rendezőnő máris sokkal rangosabb, semhogy „kifizethetnének” holmi keveset érő elismeréssel, kifejező eszközei szerények, halk szavú előadóművészek óhatatlanul vállvergető dicsérettel (megjelent már hasonló értékű filmekkel kapcsolatban). Játéklírában csak részben és mindenképpen csak részben, mert sikerült kifejeznie értékes mondanivalóját, kamatoztatnia gyakorlatát és tudását, amelyet dokumentaristaként bizonyított. Inkább csak

indításában és néhány rendkívül kifejező, összetett jelentésű képsorban tudta művét felemelni a filmművészet világából a filmművészetébe. A hiba nyomon követhető nem is olyan egyszerű — az esztétikai élmény lényegéig kell hatolni, hogy pontosan érthetővé váljék. Vajon magáról az eseménytelenségről, az elvesztésről, a társatlanságról, a szürkeségről nem a maguk megfelelő szólnak-e a legbeszédesebben? Tehát a szürkeségről a szürkeség — az unalomról az unalom? Nyilvánvaló, hogy nem. Ezt a rendező pontosan tudja — ezt bizonyítja „izgalmas” indítása (és ezen nem csupán a főcímet megelőző, érzelmes epizódok értelmét). Változatosan, ritmusban és adagolásban kitűnően bukkannak elénk ebben a részben az elmagányosultság mozzanatai, például aranysárga képi, hang- és cselekvései ötvetben.

Szinte megmutatható a pont, ahol ez az arány megbillen, és ahol ennek következtében rövidzárlat keletkezik a vászon és a nézőtér között. Remek szürkeség. Az öregasszony, a magányos és a sovány szimbóluma, egy ápolható, pátyulható, nagyon beteg bácsit vár vissza a kórházból. A kérdés: „mikor jön vissza?” — érezzük valamennyien — gyermeket. A válasz — piacról jövet, csak úgy mellékesen — szíven üt, ahogyan egy filmjelenetben csak szíven üt: „Az már semmi-kor”. Azt hiszem, általában nézői közérzet (akkor is, ha nem kap megfogalmazást); ezen a ponton ehhez nincs mit hozzátenni. Kivált nem egy hosszú temetési jelenetet, amely a maga halmozott sivárságával, „szürkeség” rekvizitumaival — nem hozzászól, hanem elviszi. Agyonfoglalva a vidám — a szomorúság nem szomorú a művészetben.

A példa kiragadott — de jellemző. A rendező művészi eszközei nagy részét kimeríti az ösztöne indításában — túl ezen már inkább csak technikai eszközök maradnak. Igazságtalanság volna elhallgatni: itt is, ott is fellobban újra-újra az igazmondó művészi kifejezés fénye — de képtelen már bevilágítani az egésztest. Önméltóságokra kényszerül, elvesztíti művének jól meghatározott ritmusát. A „hid”, amelyet rajzol (felvele) egy rendkívül groteszk „mulatság” csúszójára — és visszacsúszul az indítás (csendjébe) szerkezetében szép és arányos — a nehézség téma teherpróbáját megem bíri. A nemesen kidolgozott, új és mély meglátásokban gazdag jelenetek közötti anyagban túlságosan sok ehhez az evidenciához, azt ne mondjam, a közhely.

És még valami. Tehetőségének és gyakorlatának egy része ezáltal nehezebbé süllyedett a rendezőre. Néhány ragyogó felvilágosító vonatkozó röpké megfigyelés, amely „dokumentum-munkájában olyan életteli színekkel adott — a játéklíra több helyen tehetett. Egyszerűen nem fér bele. Ebben a halmazatban legalábbis nem. A művészi kifejeződésnek ez a másik formája egy részükét kiveti, mint az élő organizmus az idegen anyagot, még ha az utóbbit önmagában egészséges is.

A meggyőzőbb művészi siker gátja, hogy Mandy Iván forgatókönyve sem rendelkezik végig az íróra jellemző finom árnyaltsággal és tömörséggel. Ragályi Elemér képei nagyon tetszettek, a rendezővel nyilván közös beállítási helyenként kivé-

teles művészi rangot kölcsönöznek egy-egy jelenetnek. Elsőrendű a zenei aláfestés (a zongoránál Vujcsics Tihamer működik közre), és emlékeztető nagy művésznők. Kiss Manyi játéka. Az egyöntetű és leegyszerűsített színészi magatartás egészében érett rendezőre vall — nem sikerült ellenben a láikus szereplők mindenikét megőrizni laikusnak. Egyik-másikból kitor a dilettáns.

Meglehet, hogy az értékelés némileg a fogyatékosok alátámasztása felé billent. A rendezőnő eredeti, jelentékeny tehetsége azonban — indokolt ismétlen hangsúlyozni — egyenesen megköveteli még a túlzó igényességet is.

Rajk András

A Magyar Néphadsereg Művészegyüttesének sikere Szlovákiában

Julius Hanes szlovák miniszterelnök-helyettes szerdán fogadta a Magyar Néphadsereg Művészegyüttesének vezetőit. A magyar katonaművészek különböző szlovákiai városokban léptek fel nagy sikerrel és csütörtökön Pozsonyban fejezik be turnéjukat.

A fogadáson jelen volt Dobos László miniszter, Varga Ferenc pozsonyi helyőrségi és katonai művészegyüttes, valamint a Csemadok több képviselője. A kormány elnökhelyettese melegen üdvözölte Méreg László alezredest, a Politikai Főcsoportfőnökség kulturális osztályának vezetőjét és az együttes többi képviselőit, akik hazagondoltak, hogy mindenhol testvérbaráti fogadtatásban volt részük.

A magyar katonaművészek szerdán megkoszorúzták a szlovák hősök Slavín-hegyi emlékművét, majd több csoportban pozsonyi üzemek dolgozóit látogatták meg.

— Hazánkba érkezett Tatsuro Matsumae professzor és Toruchiro Takeichi tanár, rektori titkár, a Japán Kulturális Szövetség küldöttjei akik az egyetemi oktatók cseréjének lehetőségeiről tárgyalnak és szakmai tapasztalatcserét folytatnak.

— A közeljövőben az 1945 óta keletkezett, szocialista átalakulásunk tükröző, modern irattárak megőrzésére a Magyar Országos Levéltár mellett létrehozunk egy új Magyar Központi Levéltárt — fejezte be sajtótájékoztatóját dr. Varga János. M. I.

Három ép csontváz

Aggteleki leletek

A közeli erdő hűvös lehelete megborzongatta a tűz körül ülőket. A nagy szikla fölött hideg fény nyel ragyogtak a csillagok, valaki újabb rönköket lökött a lángok közé. A férfi napok óta beteg volt, most is egészen közel heveredett le az izzó hasábokhoz, s már jó ideje meg se moccant. Egyik keze csaknem belelógott a tűzbe. Az asszony odament, hogy elhúzza, s észrevette a kéz hidegét. A férfi csendesen meghalt. Másnap a nagy család egyetlen tagja sem ment vadászni, sirt ástak, hogy illendően eltemethessék halottjukat. A gödör aljába leterítették a növényekből font alvógyékényet, arra fektették, lábát térdbe, kezét könyvekbe behajlítva teste mellé erőszakolták. Olyan helyzetben, ahogy aludni szokott. Mellé helyezték használati tárgyait. Betemettek a sirt, majd sárral gondosan letapasztották fölötté a földet.

Az újabb kőkori temetést csak az újságról fantáziája idézte fel, amikor meglátta a közelmúltban feltárt sírokat.

Öt folt — tűzhelymaradványokkal

Aggteleken, közvetlenül a barlang bejárata előtt három újkőkori ember csontvázára bukkantak. A lelethez a véletlen jutatta a szakembereket. Az aggteleki barlangmúzeumról szóló cikkünkben említettük lapunkban, hogy néhány múlt században készült fénykép került a Borsod megyei Idegenforgalmi Hivatal birtokába. (Azóta megtudtuk, az 1890-ben készült fényképeket Kovács Géza miskolci lakos ajándékozta H. Szabó Bélának, a hivatal főelőadójának.) Ezeket a képeket az aggteleki barlangbejárat előtt még nem voltak fák, bokrok. Ebben az évben a fényképek szerint — hogy jobban érvényesüljön a sziklafal — hozzá-

kezdtek a terület rendezését. Amikor a földgyalu leszedett mintegy hatvan centiméter vastag földréteget, tapasztott sárréteg bukkant elő. Emberi kéz munkája.

Dr. Korek Józsefet, a Nemzeti Múzeum főigazgató-helyettesét kérték fel a település feltárára. Tőle kérdeztük meg, milyen emlékeket hagyott nekünk az újkőkori ember Aggteleken?

— Hazánkban több ilyen találatunk településeket, az aggteleki lelet a bükkki kultúra része. A neolitikum, azaz az újabb kőkor óta van itt település. A földgyalut félreállítva, óvatosan kutattunk tovább, s öt lakóhelyre bukkantunk a Baradla-barlang bejáratától körül, kinn a szabadban. Ezek mintegy húsz méter átmérőjű, nagyjából kör alakú foltok, amelyek szélén kettő-öt tűzhely maradványait fedeztük fel. Közepükön, a jelek szerint fedett, arnyas építmény állhatott, ahova behúzódtak az eső és a nap elől.

— Ez azt jelenti, hogy ezek az emberek nem bent éltek a barlangban? — Barlangi emberről itt nem lehet beszélni, illetve csak úgy említhetjük, hogy a szabadban éltek húzódtak be oda, esetleg laktak is röviddebb-hosszabb ideig. Domácán (a csehszlovák részén) inkább vannak temetkezési leletek. Szerintem nem az egész életét élte le a barlangban az újkőkori ember, hanem csak az időjárás viszonyosságai, esetleg ellenséges törzsek támadásai elől húzódtak be oda egy időre.

Egy edény és egy kőbalta

— Milyen jelentőségű a bükkki kultúra belül a mostani lelet? — A bükkki kultúra leletei két rétegből származnak: egy a neolitikumon belül legkorábbiából és egy későbbiből. A ket-

tő között maximálisan kétszáz év lehet. Ami lényeges: a kettő kerámiajában az edények formájában egyezik, de díszítésükben vannak eltérések. A most felfedezett foltok alól rétegekben találtunk három sirt, bennük három ép csontvázat. Ezeket felhoztuk Pestre, most vizsgáljuk őket. Egy férfi és egy női csontváz az említett korábbi időről származik, a harmadik, egy gyermeké pedig a neolitikum későbbi korából. Jelentőségű, hogy a bükkki kultúrának ezek az első ép csontváz leletei. Tudományos értékeket az adja, hogy az első hiteles, úgynevezett teljes anyag ezen a környéken, mert a sírokban a csontvázakat az eszközökkel együtt találtuk meg.

— A neolitikumbeli lakóhelyeknek csak a nyoma maradt még?

— Találatunk lakóhely-alapzatán is egy épségben levő edényt és egy kőbalta, de ezeken kívül csak cserepeket.

— Mi lesz a leletek sorsa?

— Először arra gondoltunk, hogy az eredeti helyükön hagyjuk őket, de akkor épületet kellett volna emelni föléjük, ami elrontotta volna a környezet képét. Egy-egy csontváz egy épületben egyébként is kevés látnivaló. Le is sülyeszthetjük volna az épületet, s üvegtető alatt, földbe vajt folyosón körüljárva nézhetők volna a csontvázakat a látogatók. Félő azonban, hogy így a víz többször is elöntötte volna. Ezért azt a megoldást választottuk, hogy a vizsgálatok a tudományos feldolgozás után a csontvázakat visszaszállítjuk Aggtelekre, s a barlangmúzeumban helyezük el őket. Ott jól érvényesülnek, mivel diaramán a neolitikum emberének mind a szabadban, mind a barlangban levő szállását rekonstruáljuk, ezekhez pedig szervesen kapcsolódnak a sírleletek.

Mátyás István

150 kilométernyi irat

Születési éve: 1756 — Iratvédelem

Fényképek, filmek, hangszalagok megőrzése

Új magyar központi levéltár

A levéltárak tevékenységét szabályozó, most megjelent törvényerejű rendeletről tartott sajtótájékoztatót dr. Varga János, a Levéltári Igazgatóság vezetője.

Rövid történeti bevezetőben elmondotta, hogy a fontos ügyek irásba foglalását Magyarországon III. Béla király rendelte el az 1185-ös évben. Ezt követően a XIII. századtól kezdve hallunk városi, egyházi, családi levéltárakról, a nagy királyi levéltárról, s később a megyei levéltárakról. Az Országos Levéltárat azonban csak 1756-ban szervezték meg, s akkor is az ország legfőbb rendi hivatalainak iratai számára. A kiegyezés után a levéltári kezelést fokozatosan kiterjesztették az állami

szervek egész iratanyagára. Azóta annyi anyag gyűlt össze, hogy Magyarországon levéltárai ma már több mint 150 kilométer hosszú polcot megtöltő irattéményiséget őriznek.

A Népköztársaság Elnöki Tanácsának most megjelent 27. számú törvényerejű rendeletének kettős célja van: egyrészt a történettudomány legfontosabb forrásainak védelme, másrészt az államigazgatási és népgazdasági szervek munkájának segítése. A Levéltári Igazgatóság vezetője hangsúlyozta, hogy a rendelet nemzeti értékű levéltári anyagokat tekint minden megőrzést igénylő iratot, függetlenül attól, hogy ki a tulajdonosa. Ez azt jelenti, hogy a rendelet az állami és szövetkezeti szervek, sőt a magánszemélyek birtokában levő iratokat is védelemben kívánja részesíteni. Ezen belül lehetőséget adnak szaklevéltárak létesítésére, amelyekben egy-egy intézmény saját iratait őrzi.

Az új szabályozás számos korunk irasostól eltérő formájú dokumentummal, mert a rendelkezést kiterjeszti a fényképekre, filmekre, hangszalagokra és egyéb olyan állandó megőrzést igénylő anyagokra is, amelyek napjaink történetkutatóihoz majdan fontosak lesznek.

— A közeljövőben az 1945 óta keletkezett, szocialista átalakulásunk tükröző, modern irattárak megőrzésére a Magyar Országos Levéltár mellett létrehozunk egy új Magyar Központi Levéltárt — fejezte be sajtótájékoztatóját dr. Varga János. M. I.

Műsorok

hatig. Közben, 14.30—14.35: H. Körz. Időj. 15.30—15.33: Hírek. 15.33: Táncczene. 16.30: Hírek. 17.30: H. 18: H. Időj. 18.10: Szabó Ferenc—Komját Aladár: Lenin meghalt — kantáta (MRT ének- és szímf. zkr. Vez.: Németh Gyula). 18.18: Parasztok. Rádiójáték III. rész. 19.04: Táncczene. 19.25: Esti mese. 19.30: Magyarország—Hollandia vízilabdatorna közb. Köz. 20: Esti kr. II. 20.20: Vízilabdatorna folyt. 20.25: Új könyvek. 20.28: A Bolgár Rádió és Televízió szímf. zkr. hgv.-e. Köz. 20.39: A selyem útján. Szuhay-Havas Ervin írása. 21.14: A hgv. közb. folyt. 22: A Nashville Gamblers-egyesület műsorából. 22.20: Via Haiti. — Róbert László írása. I. r. 22.40: Népi z. 23: H. Időj. 23.10: Pickwick. — Részl. Ormandel zenés játékából. 23.20: Artur Rubinstein Chopin-műveket zongorázik. 24: H. Időj.

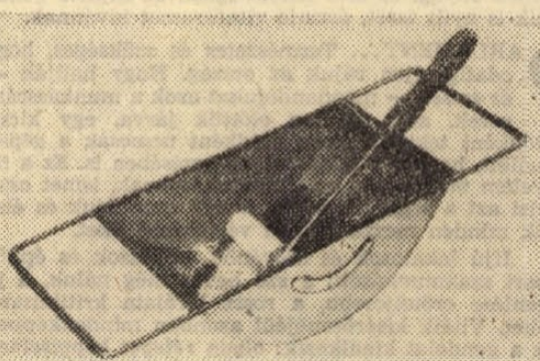
TELEVÍZIÓ
8.10: Földrajz, ált. isk. 5. 6. 13.10: Földrajz (ism.). 17.58: Hírek. 18.05: Mindenki közlekedik... 18.45: Reklámműsor. 18.55: Esti mese. 19.10: Irók, könyvek, kritikusok. Beszélgetés a 10 évvel ezelőtti újjalakult Irószerkesztésben. 19.30: Zenei Figyelő. 20: Tűz-híradó. 20.20: Nagy kava-odás (magy. besz. olasz film, 16 éven felülteknek). 21.55: Vendégünk volt... Abu el Murrat, az Arab Szocialista Unió Legfelső Végrehajtó Bizottságának tagjával beszélgetés. 22.10: Tv-híradó. 2.

POZSONYI TV
17.35: Ifjú szemmel. 18.30: Vásári ötletek. 19 és 22.10: Tv-híradó. 20.15: Dalok. 20.25: Minőség-olimpia. 21.35: Dzsesszpódium.

URB
18.10: Hgl. parádé. 19: Haydn-művek. 20: Annelise

UNIVERZÁLIS PASSZÍROZÓ

(önözött lemezből)

Kiválóan használható borsó, bab, lenese, paradicsom stb. passzírozására

Higiénikus, mert könnyen tisztán tartható

Kapható Budapesten és vidéken minden szaküzletben

Gyártja:

Angyalöldi Fémipari Ktsz

Budapest XIII., Röppegyűtő utca 56

TELEFON: 408—524